

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

A „végiggázoló“ tolvaj

A háborus Magyarország kereskedelmi minisztere, Sztérenyi József, szigorú beszédet mondott a magyarországi képviselőházban a sztrájkoló munkásokról. A kötelességtudó miniszter kijelentette, hogy vasuti- vagy postai sztrájk esetén könyörtelenül „végiggázol“ a munkásságon. Háromszor is kijelentette a derék hazafi, hogy ő „végiggázol“.

Es eszünkbe jut az az idő, amikor az Egyesült Államokat vasuti-sztrájk fenyegette, amikor hajszál választotta el az országot attól, hogy megállnak az összes vasutak. És az Egyesült Államok elnöke magához hívatta a munkás-szervezetek vezéreit és maga elé rendelte a milliárdos vasut-mágnásokat és végül a törvény erejével biztosította a munkásság követelését: törvénybe iktatta a nyolc órás munkaidőt.

Igy intézte el a fenyegető vasuti sztrájkot Woodrow Wilson. Sztérenyi József miniszter ur más megoldást készít elő: „a végiggázolást“. Végig akar gázolni a munkásságon az a Sztérenyi József, akiről nem is olyan régen, nem is olyan halkan, nem is olyan titokban, de harsogva és nyíltan beszéltek Magyarországon, hogy a magyar közélet legtehetségesebb és legnagyobb tolvaja.

(A Pesti Hirlap június 21-iki számából.)

Sztérenyi József kereskedelmi miniszter: Gróf Károlyi Mihály az eléggé nem fájlalható esettel kapcsolatban őt is apostrofálta olyképpen, mintha hivatalos tevékenysége a munkáskérdés kezelése terén provokáló hatással lenne a munkásságra. Károlyi a viszonyok nem ismerése folytán összezavarta az államvasuti gépgyár munkásait és az államvasuti munkások viszonyait.

Ábrahám Dezso: Mindegy. — (Nagy derűtség.)

Sztérenyi József: A képviselő urnak lehet mindegy, de a beállítás szempontjából nem mindegy. Károlyi azt állította, hogy az államvasuti és állami munkásokat 32—35 százalékkal rosszabbul fizetik, mint a magániparban dolgozókat. Megállapítja, hogy magára az államvasutakra és azok üzemére semmiféle panaszbizottságnak befolyása nincs és ennél fogva az államvasutakra ilyen megállapodás nem lehet. Hogy mennyire érzi a kormány

a vasuti munkások és az állami munkások és az állami munkások anyagi helyzete javításának szük-ségét és hogy milyen provokatív az ő magatartása a gondozására bizott munkások sorsát illetően, utal arra, hogy csak egy hónappal ezelőtt a kormány 37 millió korona évi terhet vállalt az államvasuti munkások fizetés javítására, magukkal a munkásokkal történt megállapodás szerint, szinte minden kívánságukat teljesítette abban a mértékben, a hogy az államvasutak igazgatóságával megállapodtak. A 37 millió korona állami áldozat évenként nem mondható provokáló magatartásnak. Az államvasuti gépgyára kiterjesztették a munkások kérésére, a panaszbizottságok működését. A bizottság egyhangú határozattal elutasította a munkásokat követelésükkel. A munkásoknak nem is volt panaszuk a bizottságra addig, míg bérkövetelésüket megítélte, amint azonban egy panaszbizottsági határozat kedvezőtlenül ütött ki a munkásokra, mint az állami gépgyári esetben, nem respektálták a panaszbizottság határozatát, hanem sztrájkba léptek. Ez a száraz tényállás. — Nem respektálták azt a rendelkezést, hogy mint katonai felügyelet alá helyeztett üzem munkásai nem sztrájkolhatnak, nem respektálták a panaszbizottság ítéletét sem. Ez a sztrájk az államvasuti gépgyárban tartott akkor hat-hét napig. Jóllehet, semmi néven nevezendő közöm az államvasuti gépgyárhoz nincsen, mert az a pénzügyminiszter hatáskörébe tartozik, ismét hozzám fordult a szakszervezet vezetőse azzal a kéréssel, hogy én közvetítsek a pénzügyminiszter és az állami gépgyári munkások között, mert tőlem várják és remélik azt, hogy igazságot kapnak a munkások. S ha akkor a tisztelt képviselő urat úgy informálták, hogy én bármely ígéret tettem volna, akkor valótlanságot mondtak a képviselő urak. Én annak a küldöttségnek kijelentettem, hogy mindaddig, míg sztrájk van én semmiféle közvetítést elvállalni hajlandó nem vagyok. Legyenek a munkások annyi bizalommal az államkormányára iránt, lépjenek munkába és ha helyreálltak az üzemszervezetek, szívesen vállalom azt, hogy a pénzügyminiszter urnál az érdekekben közbenjárom. — Megállapodás történt, hogy ha a

normális viszonyok a gyárban helyreállanak, a pénzügyminiszter ur revízió alá veszi a munkabéreket és igyekszik arra a nivóra hozni azokat, amelyen az államvasuti munkások bérét megállapítottuk. Ezek a munkások a bérükkel teljesen meg vannak elégedve. Amikor egy más ügyben ismét nálam járt a küldöttség, hálás köszönetet mondtak a messzemenő gondoskodásomért, melyben az államvasuti munkásokat részesítettem. Azokban az üzemekben, melyek hadviselési érdekből katonai felügyelet alá helyeztettek, megszűnt a polgári igazgatás a munkások felett és átvette azokat a hadügyminiszter. Nincs is tehát nekem módomban hozzászólni ahhoz, hogyha ott a zavargás, a munkabeszüntetés bekövetkezik, abban a gyárban a katonai hatóság minő eljárást kövessen, ez kizárólag a hadügyminiszter hatáskörébe tartozik.

Fényes László: Kinek a kívánságára? (Derűtség.)

Sztérenyi József: Nem az Ön kívánságára, mert akkor nem nyugalom volna Budapesten, hanem teljes felfordulás. Ha az urak azt hiszik, hogy itt sporadikus jelenségekkel állunk szemben, akkor tévednek és egyáltalában nem ismerik a ma uralkodó hangulatot és azokat a mozgalmakat, melyek mesterségesen táplálva összes üzemünkben fennállnak. (Felkiáltások a szélső baloldalon: Ki táplálja! Jobbról: Az antant.) — Ma az egyik bányüzemet fenyegetik, holnap a másik bányában lépnek fel. Rögtön szolgálok egy példával, hogy kik táplálják. A petrozsényi bányában néhány nap óta sztrájk van. 700 vagon szén hiányzik naponként a forgalomból.

Egy hang: Tatatóbányán is.

Sztérenyi József: Régebben a sztrájk miért ütött ki? Azért, mert a katonai parancsnok egy munkást figyelmeztetett, hogy fegyelmi büntetést lesz kénytelen vele szemben alkalmazni. És ez a munkás megfenyegette a katonai parancsnokot, hogy úgy fognak vele is elbánni, mint a bécsi parancsnokkal, akit agyonlöttek, aminek következtében a katonai parancsnok ezt a munkást kötelességszerűen letartóztatta. — (Élénk helyeslés a jobboldalon és bal felől.) És mi volt ennek a következménye? A szolidaritás kimondása azzal a munkással

szemben, akit szabályszerű módon életveszélyes fenyegetés miatt letartóztattak. Az államvasutak műhelyei, a posta és távírda alá vannak aknázva. Fájdalommal kell ezt itt kijelentem a Háznak. És ez a kemény támadási mozgalom, amely a szakszervezetek vagy a szocialdemokrata párt részéről az utóbbi időben személyem ellen megindult, onnan van, hogy lojális őszinteséggel kijelenttem a szakszervezetek képviselői előtt, hogy amilyen előzékenyen állok minden munkáskérdésben, ami magán ipart is érdekel, — a munkások rendelkezésére és mindig is készséggel fogom vállalni a közvetítést munkaadó és munkás között és amennyire azon az állásponton állok, hogy a munkáskérdéseket helyesen másképpen megoldanunk nem lehet, mintha az egyik oldalon szervezett munkások és a másik oldalon szervezett munkaadók állanak szemben egymással, az államhatalom pedig másba ne avatkozzék, mint a rend feltétlen megóvására és fentartására, éppen olyan lojálisan kijelenttem előttük azt is, hogy amely pillanatban azonban a vasutakhoz vagy postához fognak nyulni, kérelhetetlenül szigorúan fogok végig gázolni mindazokon, akik a közforgalom e fontos szerveit veszélyeztetik.

Lovász Márton: Végiggázolni!

Sztérenyi József: Igen, végiggázolni (megújuló éljenzés és taps a jobboldalon, közepén és balfelől.) Igen, Lovász képviselő ur. Harmadszor is hangsúlyozom, hogy végiggázolni, mert kötelességem az ország iránt is, de a képviselő ur iránt is, aki ép úgy érdekelve van benne. —

Giesswein Sándor: Ott volt a pénzügyminiszter előtt a munkásokkal. A pénzügyminiszter meggyőződhetett róla, hogy igen is vannak munkások, akikkel okosan is lehet beszélni, és a munkások is meggyőződhetek róla, hogy a pénzügyminiszter is megérti az okos szót. Sajnálja, hogy a sajnálatos esemény előtt a munkások nem fordulhattak panaszukkal a képviselőhöz, aki a Ház elé hozhatta volna azokat. Sajnálja, hogy Károlyi nem az esemény bekövetkezése előtt mondhatta el beszédét. A közállapotok romlásáért nem más hibás, mint az a hat évi kormányzat, melynek élén éppen Tisza állt.

Overworking

IRTA: AMBRUS ZOLTÁN.

VALAKI egy hajószíszet vezetett be a társaságunkba. Alig hogy meg megismerkedtünk vele, már el is felejtettük. Nagyon kevés vizet zavart az asztalunknál; a bemutatkozás percétől fogva a figyelmes hallgató szerepére szorítkozott. — Nálunk pedig veszedelmes vitakozások voltak napirenden s a szavazás jogáért mindig sokan versengtünk. A ki sohasem hangoztatta, hogy most ő tette le a garast, azt észre sem vettük.

A második, vagy harmadik este azonban mégis csak meg kellett látnunk a szóltan tengerészt. Egyikünknek-másikunknak föltűnt, hogy ez a hallgatag ember milyen szemmel láthatólag jól mulat a mi zajos társalgásainkon. Nem mondhattunk olyan rossz életré, vagy régi anekdotát, amelyet jóízűen meg ne nevetett volna: akármit hallott, meglátszott rajta, hogy ez neki mind új és érdekes.

Később elkísért bennünket ő is mindenüvé. Elvittük bába, a színházba, mulatóhelyekre, hát hadd mulassa ki magát. Minden érdekeltte és nyilván gyönyörködött, néhány rövid szóval, de mindenért lelkesedett.

— Milyen gyönyörű nők, de milyen gyönyörű nők! milyen egyszerű szindarab! milyen ügyes és káprázatos látványosság. Effele szavakban tört ki belőle az elragadtatás. Még a kávéházakban is csupa Eldorádót látott. Alig tudott megválni a mi körünkől, mindig ő ment haza utolsónak.

Közben megtudtuk, hogy meglehetősen nehéz szolgálata van. Az élete, míg szolgálatban van, nemesak nagyon egyhangú, hanem kissé sanyarú is. Ritkán van része ilyen háromnapos szabadságban, amely most közenk vetette; s ez a ritka szabadság bizony már a vége felé jár.

Akkor igazán nem esoda, ha annyire tudja élvezni a pihenés örömét és a "főváros minden varázsát". Ez a kifejezés tőle való. De örült is minden esekély szórakozásnak és minden közönséges látványvalónak, mint a gyerekek. Nem mint a fővárosi gyerekek, hanem mint az olyan gyerekek, aki az erdőn, vagy a pusztán nő fel. Ha egyenesen a Tüzföldről jött volna, nem esodálhatta volna gyermekiesebb gyönyörűséggel ezt a várost, ahol — mint magasztalással mondta — minden második ház kávéház.

Olyankor, ha éjjel hazafelé ment, kettésben maradt valamelyikünkkel, nem is titkolta, hogy mily fájó szívvel hagyja itt ezt az aranjuzei életet.

— Még csak egy hetem van. Még csak öt napom van — számolgatta a napokat szomorúan. És hogy minél alaposabban kiélvezze a még rá várakozó — oly rövid — gyönyörűséget: nagyokat nézett és nagyokat hallgatott, közbe-közbe pedig nagyokat húzott mindenféle szeszből, akármi került az asztalra. Ugy ivott, ahogy csak tengerész tud inni.

Vagy három nappal azelőtt, hogy lejárt a szabadsága, az új-ságok rémes hajószerecséltlen-

ség hírért hozták, s a mi vasorázó asztalunknál is csak erről a katasztrófáról volt szó.

Természetesen nem hallgattuk el működvelő megjegyzéseinket s nem győztünk eléggé álmélkodni azon, hogy noha alig van nap, amely valami új, hasznos találmányt ne hozna és noha az ember egyre jobban urává válik az elemeknek, a hajószerecséltenségek száma nem kevesbedik, és az emberi elme még most se tudott készülni semmiféle aminek a segítségével, ha a szerecséltenséget soha nem is lehet egész kizárni, de legalább annyira lehetne csökkenteni a veszedelmet, hogy az efféle borzalmas katasztrófa a nagyon ritka, a kivételes esetek közé tartozzék. Még vadabbakat is mondtunk.

Esünkbe sem jutott, hogy a köztünk ülő egyetlen szakértőt erre vonatkozólag megkérdezzük, annyira megszoktuk szótlanságát.

S a mi hajóunk nem jelentkeztet magától. Végighallgatta az odavetéseinket, mintha egyetértene velünk, vagy mintha éppen ez a tárgy érdekelné a legkevésbé, megvárta, míg a vita leviharzik, aztán eljött velünk nem tudom melyik mulatóhelyre, és egész este hallgatott és ivott.

Csak reggel felé, amikor a kávéházban mindössze három-négyen maradtunk, kíváncsított ki belőle, a mit a nagy társaságban elhallgatott, nyilván azért, mert félt mindentől, ami a szórakozáshoz használt.

Fölhasználta az első alkalmat, amikor a beszélgetés lankadni kezdett és ezzel a kijelentéssel lepett meg bennünket:

— Az este, amikor a katasztrófáról volt szó, nem akartam vitatkozni, mert attól tartottam, — hogy talán untatnám a társaságot, de szeretnék erről valamit mondani.

Ez volt az első eset, hogy nem kellett kérdeznem és magától hozakodott elő valamivel. Azért csak érdeklődést láthatott az arcunkon. Figyelmi beszédessé is tette.

— Én azt hiszem, — folytatta, hogy a hajószerecséltenségek száma addig nem fog csökkenni, ameddig nem lesz kisebb az emberek kapzsisága. Mert, meg vagyok győződve, minden esetben ki lehet mutatni, hogy a katasztrófának valami eszelen dolog az alap-oka. Könnyelmű, vagy lelketlen takarékossg volt.

Sietett megmagyarázni, hogy miért gondolja ezt.

Azok a társaságok, amelyek a tengeren a személy, vagy teheráru forgalmat igazgatják, mindenütt rettenetesen kihasználják az emberi munkaerőt. Kockázatos takarékossgból, a veszedelemmel nem törődő gazdálkodással kizsákmányolnak bennünket; és visszaélnék azzal, hogy embert mindenre, minden föltétel mellett kapnak. A hajón mindig csak annyi a munkaerő, amennyi éppen szükséges. Elég egy-két embernek a betegsége és — ami ebből szükségképpen következik — a többinek a nagy fáradtsága, egyiknek-másiknak a kimerültsége — és már beáll a szerecséltenség. Csak egy kis vihar,

és a minduntalan kínálkozó — véletlen kell, hogy a katasztrófa megtörténjék. Éreztek-e nagy kimerültséget valaha? Ha igen, — úgy tudják, hogy van egy állapot, amikor az ember jár-kele, s olyannak látszik, mint aki éber van, de valójában nincs magánál; az esze nincs helyén és se a megfigyelése, se az ereje nem több, mint amennyi egy alvajáróé. Gépiesen elvégzi a megszokott dolgát, de nem tudja azt, hogy mit csinál. Tessék ebben az állapotban egy hajót vezetni. — És a kimerültségnek van még ennél is súlyosabb állapota, az az állapot, amikor az ember a pihenésnek, az alvásnak olyan gyöttrő szükségét érzi, hogy nem törődik többé semmivel a világon, hogy összeomlik egész erkölcsi ereje és az alvás gyönyörűségeért kész odaadni az életét. Ezt az állapotot már kevesen ismerik, még elképzelni is csak az tudja, aki már próbálta. — Én ismerem ezt az állapotot. — Pedig amint láthatják, hatalmas testalkotású, ép, erős, egészséges ember vagyok, aki kibír egyet-mást. És mégis. Egyszer egy ily állapotban előre láttam a veszedelmet, éreztem, szinte tudtam, hogy a pokolba viszem a hajót. Olyan hatalmas fáradtságot, és kimerültséget éreztem, úgy szomjuhoztam a pihenésre, legyen ez bár a mirvána, hogy nem tudtam többé törődni semmivel. Nem is bántam a halált, nem törődtem senkivel még magammal sem; ha mindjárt egy pár perc múlva el is fogok pusztulni, átadtam magam és az egész hajót a sorsnak, akárminek, ami jöhet, aminek jönnie kell, csak hogy a felátomból belemerülhessek a mély álmom, a teljes öntudatlanság édes gyönyörűségébe, amelyet ebben a pillanatban a menyországnak éreztem. Egy hajszálon függött mindnyájunknak az élete, a vak-szerenese tette, hogy megmenekültünk, előre láttam a hajónak a pusztulását, úgy, mint valami elkerülhetetlen bizonyosságot — és még sem volt erőm csak egy mozdulatot is tenni a veszedelemből való kiszabadulásra, képtelen is voltam én erre, mert nem voltam képes ellentállni az álmom vágyának. Igaz, hogy félig már ekkor is aludtam, sőt talán nemcsak félig.

Elbeszélte az esetet.

Igaz, hogy lehetett már akkor két napja is, hogy egyáltalában nem aludtam, mert a rend az, hogy négy óráig teljesítünk szolgálatot és aztán fölváltanak. — Először könnyelműségből mulasztottam el az időt, amelyet az alvásra kellett volna számonom, — korhelykedtünk. Másodszor már idegességből nem tudtam aludni. Harmadszor azért loptam meg magamtól az álmot, hogy szívesseget tegyek egyik társamnak. — Aztán megint rám került a sor. Végül amaz nagyon beteg lett, a másik társamnak pedig — egy másik betegség következtében, — egyéb munkát kellett végezni, s mert rendes körülmények között is mindnyájunkra szükség volt, annyira, hogy egyszerre csak egyikünk lehetett szabad: nem volt, aki fölváltson bennünket.

Szóval már alig álltam a lábamon s rettenetes álmoságot éreztem. De hát nagyon kevesen voltak.

Január vége felé jártunk! — Szörnyű hideg volt és egyszerre vihart kaptunk. Órákig szakadt a jeges eső s paskolt a lengő eresz alatt. Csurognyiz voltam; a jéghideg nedvesség átjárta a köpenyemet, a ruhámat, a bőrömet, a csontomat. Koromsötét éj borult ránk; a süvöltöző szél folyton verdeste rajtam az ázott ruhát. Annyira fáztam, hogy a fogam vacogott, az álmoságom kezdett leküzdhetetlen lenni. — És nekem ott kellett maradnom a posztón és vezetni a hajót.

Eleinte csak azt vettem észre, hogy nem gondolkozom. Aztán, hogy el-elbóbiskolok. Összeszedtem minden lelki erőmet és egyre figyelmeztettem magam magam: "Oda kell vigyáznod! Oda kell vigyáznod!" Majd rájöttem, — hogy gépiesen ismételtetem magamba ezeket a szavakat, folyton ismételtetem, de nem tudtam, hogy ezek a szavak mit is akarnak tulajdonképpen jelenteni és mire kell nekem tulajdonképpen vigyáznom. A szemem majd leragadt az álmoságtól, rajtakaptam magam, hogy nem tudok vigyázni sehová, hogy öntudatlanul teszem, a mit teszek, a megszokás valami ösztönével, — mint az állat és hogy már csak hébe-hóba eszmélek.

Azután a lelki erőm valami utolsó maradványával meg-meg-sarkantyuztam roskadozó eszméletemet. Mozogni igyekeztem és egy helyben állva, lépéseket tettem, hogy éber maradjak. De föl-fölriadva észrevettem, hogy már félig alszom, még ki-kizökkentem a szendergésemből, de azt éreztem, hogy már nem vagyok magamnál. Mind tartósabban ejtett hatalmába a zsidbadság. — Olykor még ostorozni akartam magamat: "Oda kell vigyáznod". De már nem tudtam, hogy mit akarok, és éreztem, hogy nem tudom, mit csinállok. Éreztem, — hogy a szunnyadásom mind tovább és tovább tart és már-már kihát az egész testemre.

Végre megtörtém és átláttam, hogy nem bírok magammal. — Hogy már nem akarok küzdeni, hogy már nem bánok semmit se, csak egy leküzdhetetlen vágyat érezek: ledőlni és aludni. És talán már aludtam is. Még meg-megmozdultam, de már aludtam. Valami isteni kényeztet melegítette át testemet, éreztem, hogy belesüppedek a teljes öntudatlanságba és úgy látszik, hallucinálni kezdtem.

Mert egyszerre két nagy zöld szemet pillantottam meg, két, merően rámszegezett, nagy zöld szemet. Lehet, hogy ez a két nagy zöld szem nem volt álmom, lehet, hogy a hajó egyik maeschája bámészkodott rám, mert a hajón, hogy a patkányokat pusztíthassuk, sok maeschát tartottunk. Lehet, hogy valamelyik maeschának az a szeszélye támadt, hogy egyszerre megszemlélt egy igazi vihart, és éjszakai kóválygásában megállapodott előttem. Elbámult azon, mit is keresek. (Folytatás a 7-ik oldalon.)

MESZE
ját
sordát
ráncok, s
tette a sz
kette az
vel a ken
arcába, v
hajnal vo
középen
lomposan
nyát és d
dással p
freg asz
nézett a f
dort, me
mélységet
ter kibá
utakon n
nyászok
esondesed
és esuklo
doltá:
— A
zsi megh
— V
gyázz...
Meszes
bával,
megrázta
kiáltott:
— An
* Az any
bélekules
zété; les
a mellr
kódott:
— Öss
noska m
...Erzi
mény...
kémény,
noskánál
szakított
ördög...
Mesze
ta az an
morgott.
Meszes
kapta a
bevértá
Ment a
nal volt
volt, es
az ég, a
a világ
ben ba
Meszes
huztak
rek, az
lódott
Péter
belődöt
ta, meg
baktató
áryak
rántott
zett. A
rengete
embere
fak; n
pislogt
Péter
eregett
el, az
paszár
torzult
Fülkap
elbámé
a föld
zött és
lami s
ta a r
kogott
kopor
léleke
gyekr
vastaq
reked
amely
Mesze

A fekete kapu

IRTA: RÉVÉSZ BÉLA.

MESZES Istváné a bolondját járta. Nagy arcán, mint sorvadott kigyók, mozdultak a ráncok, sárga szeméit kidüllesztette a rémület, esontos fejét reszketette az izgalom, babráló kezével a kendőjét huzogatta, be az arcába, vissza a fejére. Piszkos hajnal volt. Meszes Péter a szoba közepén támolgott, fáradtan, lomposan hanyta magára a gúnyát és dühösen, rövid káromkodással pörölt az anyjával. Az öreg asszony ült az ágyban, nem nézett a fiára, csak dörmögött, ha darta, meghibbant esze fekete mélységeiben kotort. Meszes Péter kibámult az ablakon. A sötét utakon már vánszorogtak a bányászok. Az öreg asszony nem esündesedett, sirdogálni kezdett és esuklott a hangja, amikor gajdolta:

— A Jánoska meghalt, az Erzsit meghalt...

— Vigyázzál Péter... vigyázzál...

Meszes Péter dobantott a lábával, odament az anyjához, megrázta a esontváz vállait és rákiáltott:

— Anyám... hallgasson...

— Az anyókat verte a képzeldés, belekulesodott a keze a fia kezébe, leszegte a fájdalmas fejét a mellére és öbégatott, szörnyűködött:

— Összetiporta a kerék... Jánoska meghalt... jaj, jaj nekem... Erzsire rádült a piros kémény... harmat arcára a piros kémény... jaj, jaj nekem... Jánoskának leszakította a fejét, leszakította a karját... A szörös ördög... jaj, jaj nekem...

Meszes Péter dühöngött, befogta az anyja száját, de az tovább morgott, hörögve karolta át fiát. Meszes Péter megbőszült, magára kapta a kabátját, s szitkozódva bevágta maga után az ajtót. Ment a bányába. Novemberi hajnal volt, hó nem volt, hideg se volt, eső sem esett, csak izzadt az ég, a föld, didergős, páras volt a világ. Mély szürkület völgyében ballagott, bandukolt előre Meszes Péter. Jobbról, balról elhúztak mellette a rongyos emberek, az omlós talajon alig surlódott a eszmas lábuk. Meszes Péter lehorgasztotta a fejét, bibelődött a gondolataival. Ingatta; megrázta a testét, szaporább baktatással szelte az előtte uszó árnyakat. Föllélekedett és összerántott homlokával maga köré nézett. A földék, a kopasz fák, a rengeteg égboltozat, a cammogó emberek, mind feketén ólálkodtak; messziről, beteg tekintettel pislogtak a bányalámpák. Meszes Péter hevesen pipázott, öblösen eregette a esipős füstöt az arca elé, aztán megroppantotta a pipaszárát, keserű szája harapásra torzult. Megállt a bánya előtt. Fölkapta a fejét, hőkölve hátrált, elbáméskodott. Alatta dohogott a föld, Meszes Péter hallgatódzott és az eszét lassan lefogta valami szétnyiló marok s ráborította a rémületet. Meszes Péter krákokogott... a torkát fojtogatta a koporsó-tárnák büze, szipákolta, lélekezett, rámeredt a komor hegyekre, melyek belefeküdtek a vastag égbe s hirtelen köréje kekedett az ijesztő, fekete kapu, amelyen nem lehet keresztüljutni.

Meszes Péter rázza a fejét, mesz-

szire nézett és rekedten, rettegve dörmögte:

— Nem igaz... nem igaz...

Leszállt a bányába. Csunya ember hernyók kusztak a tárnafalakon. Meszes Péter rátpapit az egyik sziklagömbre. Köhögött, kopásolt, két kezét rászorította a nehéz mellére. Bódultán a tárnautra hullott. Megindult a föld. Bögött a szén, messzi tárnák jajgattak, földbefojtott hegyek fölfelé dőttek a fejüket, leesukott tüzek kiropultak a fekete falakból, a levegő sikoltott és kénköves büzt okádott, megrohant emberek, mint tébolyodott seregély csapatok ide-oda repdestek... Meszes Péter embertornyokon táncolt, hureolta, lökte magát előre, patkós eszímájával koponyákat tiport, kidagadt szemeket fröcsesentett; ráugatott a bömbölő halálra és beleszedült az alatt vergődő kaoszba. A bánya előtt magához térítették.

Meszes Péter hetekig esittigatta a fejét. Néha úgy érezte, hogy rend, világosság, mind felfordult benne és zavarodott lesz, mint az édesanyja. Az esze fölött usztak a látomások, járt, ült vagy feküdt, felsistergett előtte a fekete örvény... egymásnak döntött lángoló falakat, emberhalmokkal örvongve labdázott, befurta magát a mélyeségek földbe s tüzes sziklákat rántott fel magával. Meszes Péter két füle megfele-szült, bődült belé a hörgés, a bömbölés: megleoesant az agyveleje. Meszes Péter a két kezébe temette az arcát és fehetetlenül, ijedten hallgatta az anyja nyöszörgését. Az anyóka keresztül-szurtt szíve nem pihent, hullatta-hullatta a véreseppjeit és gagyogó, nyugtalanabban dadogó, sikoltó elámulásokkal gyászolgatta a gyerekeit. Morgott, egyre ümmögte, morzsolta:

— A keesklábu ördög... a szörös ördög...

Meszes Péter megszorította az eszét, az ökleivel dörszölte a fejét, erőlködött... de jártak előtte a rémek. Az anyóka az égnek emelte rángó arcát, elkapta a fiát és siránkozott, öbégatott:

— Vigyázzál, Péter... vigyázzál...

Meszes Péter nem rivalt rá az anyjára, nem fogta be — elkese-redett verekedéssel — a száját, megrázkódott, megingott, rárogyant a székre, fényes tekintete messzire elesodálkozott és nehézfájdalmakkal fürkészte, ke-reste a szörnyeteget, amely meghempergette karjaiban, amelytől nyomorult életét megkívánva, most már rettegve félt. A durva éhezés bántotta Pétert és az anyját. A bányát megnyitották. A visszamaradt emberek rohammal bujtak a poklos föld alá, koplaltató tájokról új csapatok kerültek a tárnautakra. Meszes Péter dühöngött, a gyomra megnőtt, az anyja fonnnyadtan összedől, a savanyu kenyér erős szaga az orva alatt szálldogált. Meszes Péter fölabajgatott esze lökte, rugta vissza az örökké nyiló látomásokat, megbámulta a baltát — vergődő spekulálással — amivel agyonütné az anyját, a kötéltre gondolt — megrémült gondolat — amelyre ráakasztaná magát, dühöngött, elkábult és nem mert lemenni a bányába.

Átvitte az anyját a szomszéd

faluba, ahol gyár volt. Munkába állt. A világos termek, az ezüstös gépek fölvidították és ha besütött a nap a műhelybe, borsódzott a háta nem ismert gyönyörűségektől. Könnyű testtel cipelte a zsákokat a termekből az udvarra, megpihent, száraz arcát felemelte, meresztgette és ravaszul mosolygott, amint átszaladt rajta a szellő. Állati örömek nőttek benne, mint amikor a körben jártatott lovat eséplés után szabadon eresztik. Csak az anyja kinozta, ha hazakerült és fölzavarta a esöndes eszét, egyforma rimámkodásával. Kifelé gondolt, másfelé gondolt, enni adott az anyjának, lefeküdt gyorsan, esletett hazulról, nyugalmasan dolgozott a gyárban. Márciusi, friss napsütés hintázott a műhelyben, a finom, gyémántos fémpor palástosan hullámzott, néha erősebben megringott és áttáncolt Meszes Péter ábrázatán. Állt a zsákok előtt, nyitogatta a szemét, a fürgé napsugarakat magához szívta a tekintete, káprázott a szeme, mámorosodott a feje: sötét, dohos, izzadt évek után szilajon érezte a levegős, ragyogó pillanatok izgalma-it. Megbabonázva állt az ablak előtt. Valaki beleordított a nyugalmába. Meszes Péter cövekesen megállt, szivárványos szemével nézte... a nagy hajtókerék meglóbált egy munkást, végiggörgette a maga testén, aztán külön-külön, az ember és a karját odavágta a földhöz. Meszes Péter kapkodta a fejét, dörszölte a megzavart szemét és végigrohant az eszén a rém. Megdőfött szíve megszólalt:

— A szörös ördög...

Meszes Péterre rávigyorgott a halál. Elindult fejében a kísértet-sereg, lomha eszét keresztül-törték a rémek, a gyárban, az anyja mellett, az álmaiban ráhíntették a félelmeket; rágondolt a hugára, akit a kémény ütött agyon, ösesére, akit a gép tiport halálra, a bánya emlékei, a valóság irgalmatlanságával nyomták az agyvelejét, minden eszmélésre új szörnyűségek szálltak eléje és a szenvedő képzelete nem eresztette el a fantomokat, amelyekből nagykaru, szörös karok nőttek ki zsákmányos nyújtózással. Meszes Péter visszatántorgott, daeos teste hőköl az orv karolástól és vergődve, bambán veszekedett a gondolattal... most ő került sorra. Vigyázott magára. Gyorsan zsákolta, hamarabb került ki az udvarra, szaporább kezekkel tologatta a kis vasuti kocsikat, megropogtatta a derekát és részsutos fejjel sanditgatott a fölötte emelkedő tűzfalra. A műhelyben néha akaratlanul megállt. Megfeszült a figyelme, megcikázott a tekintete, ölmosan nehezedett a gondolata, nem tudott elmozdulni a helyéről. Csödrömpöltek, sisteregtek a gépek, vaslábuk alatt döngött a föld, vaskarjuk kirohant a testükből s esattant a levegő. Meszes Péter összehúzódott, meglapult a zsákok mellett, lehunyta a szemét... esöpögő, szijjas páncélkarok kacsáltak körülötte. Este már párasak voltak a műhelytermek, hályogos szemmel világítottak a villamos gömbök. Meszes Péter félt az estétől, amikor az árnyak leboritanak mindent, amikor a lámpák küzködnek a sötét lep-

lekkal, amikor a fakó fantazmagóriák a nyomában osonnak, be benn van a műhelyben, ha kicamog az udvarra. Meszes Péter bajlódott a zsákokkal. Hirtelen elaludtak a villamos lámpák. Meszes Péter megbénult, kuporogva térdelt a földön, lélekzés nélkül belemeredt a sötétségbe. Az eszét elborította az ijedelem, szemét szurta a forróság, a testét, a remegő testét elveszítette és kilyukadt alatta a föld, ienn volt a harsogó, jajgató tárnakban. Meszes Péter kidüllesztette a szemét, a sötétség vastagodott, csak a gőzfejlesztő burák derengtek, rejtelmes bugborékokkal karikáltak, elborultak, sárgásan világitottak, sanda gönöszsággal rápislogtak Péterre.

— A szörös ördög... ümmögte Meszes Péter és megrengett a gyár. Villámekilon kltaszította a termekből a levegőt, döntötte a pehely-embereket, rákanyargott a gépekre, bős ujjongással nyilazta a forró gyomrukat, mázsabiró munkások, kevély acélmotollák üvöltöttek és esett a fejük, zuhant a testük. Meszes Péter kívágódott az udvarra. Föltápaszkodott, bolondulva nézett a műhelyek felé, beteg fejében siket volt a esönd, látó szeméi vakon elbámultak, nem rebbentek, új robbanás döngött. Meszes Péter ugrott, emelte — jártatta a lábait, aztán rohant ki a gyárból, végigszárgaldott az utcákon, böggve nyargalt el a halál oldaláról.

Az éhezés marta a gyomrát, megbántotta lelkét szöges korbaesésal sujtotta a beteg anyja roskadása, nem tudott visszamenni a gyárba. Elindult a gondolata és vesztegelt, nem kiálkozott semerről a kenyér. Merro menjen? Fájt a teste, a bánya, a gyár rázudították a kegyetlen-ségeket, Meszes Péter ült az asztal mellett, a fejét rátámasztotta a kezére és elnézett a határba, a messi vármegyékbe, operenciás országokba, ahol dohog a tájék, halottas felhők az ég, titkokat keresett, eszelősen kémlelődött, merre jár, hogy néz ki, kik fölött kóvályog most a tűz-areu, az éjareu- a száraz areu démon!

Meszes Péter tovább cipelte az anyját. Bevánszorogtak a városba, meleg, nyári este volt, az országút fölött füstölgött a por, utmenti száraz akácok fonnnyadtan szagosodtak, az ég alján a sárga felhők elterpeszkedtek, az alkonyat szürkületében bandukoltak, mendegéltek a bolondos anyóka és a meghusángolt ember. Az öreg asszony morgott, zagyva összevisszaságok mozgaták a száját, Meszes Péter karolva vitte az anyját, megzavart esze előtte járt, tul a vámon, s szükölt, riadozott a holnapi naptól. Behureolta magát egy malomba. Dolgozott, zsákolta, és este, ha hazatért, az anyja mellé kuporodott. Leste amikor a bolondját járja, ha gagyogó értelmetlenségek közül kiszólnak a szavak, amelyeknek ködös uszályán ott ülnek a nehéz lidereek. Belekapaszkodott és elsikoltott, szétharapott tirádákba és az anyja után dűnnyögött:

— A Jánoska. A derék Jánoska. Kiszakította a karját, levágta a fejét, a szörös ördög. — Az Erzsit agyonütötte a piros (Folytatás a 4-ik oldalon.)

Az új mente

KÉT hónap óta esett már. Mindenütt köd, luesok. — azt hittük, hogy vége már a világnak, amikor egyszerre, váratlanul egy délelőtt a béke fehérgalambja röppent az égre: hosszú idők óta az első téli napsugár.

Pogány napimádók hemzsegték az Andrassy-uton; a legdolgosabb ember sietését is sétává nemesítette a napsugár, amely a hosszú borulat után úgy jelent meg, mint minden titoknak kulesa, minden bajnak orvossága, minden törekvésnek végső célja.

Itt sétált egy fiatal huszárhadnagy is. Hamarjában nem lehetett volna eldönteni, hogy a nap fűrészi-e őt a fényével, vagy ő sugározza be a napot a maga ragyogásával. Az bizonyos, hogy ha volt valaha magaelégedett ember a világon, a hadnagy az volt. Ez az elégedettség nem valami passzív boldogság volt, hanem szilaj szenvedély, amely meglátott minden lépésén, minden mozdulatán.

Magas, husz éves legény volt és voltaképen egész alakja két gömből állott, amit hihetetlenül karesu részek kapcsolnak össze. A felső gömb a mell volt, amit domborúvá tett a vadonutaj, aranyzinóros mente, az alsó gömb pedig a bricsesz két bőre szabott felső feléből tellett ki. A dereka lehetetlenül karesu volt, mint egy fakatoné és lábán párisian szabott, hosszú orru laktópán villogott.

Emelt fővel, elöretolt mellel sétált, látszólag elnézve az emberek fején, de bajszatlan ajka szögletesen a vonagló mosoly mintha mindenkit meginterjúhott volna: — Hát mondjátok, láttatok már egy ilyen szép huszárt, mint én vagyok?

Valóban, a megjelenése nem is maradt hatástalan a járókelők között. Szelid nyárspolgárok szinte félénk tisztelettel tértek ki előle; elegáns asszonyok, akik kis gyermekük mellett kacér rezignációval tipegettek, egy pillanatra fél oldalt ránéztek mosolyogva és valami bölondos novella-téma suhant át az agyukon; sőt voltak fáradtareu félvilági hölgyek, a kik a láttára ösztönszerű ijedtséggel szorongatták a retiküljüket.

A hadnagy ur minden kirakatba bele sandított és olykor meg-megállott, mintha tünődne, hogy merre menjen. Most arra gondolt, hogy a Dunaparton bizonyára sokan vannak; de aztán eszébe jutott, hogy a Stefánia-uton is sokan lehetnek esetleg. És ma nem szeretett volna egyetlen esodálkozó pillantást sem elszalasztani. Az egész világ bámulatát ki szerette volna szűrni.

Egy pillanatig arra is gondolt, hogy talán fiakkerbe ül. De a standon csupa zárt koesi állott és különben is koesiben ülve nem érvényesült volna sok részlet, a melynek mind egyforma nagy jelentőséget tulajdonított. A legjobban szeretett volna, ha valami földöntúli erő a magasba emelte volna és ott libeghetett volna a magasban, minden ember feje fölött, sarkantyus topánjával bo-

kázva, hogy mindenki gyönyörködhessek benne.

Közben a fantáziája szünetlenül dolgozott. Ha csinos asszonyt látott, elgondolta:

— Biztos, hogy nagyon tetszem neki. Ha most csak egyet intene, csatlakoznám hozzá és akkor... és akkor...

De befejezni nem tudta a képzeletbeli kalandot. Elmenni egy nővel? Itt hagyni a többit? Elbujni egyetlen kaland homályába, amelyet őv a férfiúi diszkreció és a veszedelem? Nem, nem! Ehez nem lett volna ereje. Ha a

világ legszebb nőjével is kellett volna elrejtőznie, akkor is fájt volna neki a többi, akinek pillantásáról le kellett volna mondania. Aztán egondolta:

— Volna egy nagy-nagy palota: Abban volna egy nagyon nagy trónterem. Két oldalt állnának a nők és meghajolnának, amikor belépek. Elvonulnék előtük, szemlét tartanék, aztán beleülnek a trónba.

Ez már tetszett neki. Elhatározta, hogy megmarad ennél az ábrándnál. Ezt majd ki fogja dolgozni részletesen, alaposan, de

most. Most süt a nap, tele van az utca kipirult asszonyokkal, — most szép az élet anélkül is.

Észrevette, hogy valami furesza alak szorosán elébe került. A nagyvárosba plántált falusi legény volt, amilyen sok van Budapestén. Kicsi, majdnem törpe emberke volt, zömök vállal, görbel lábbal, Tarkóján, amely rancos és barna volt, mint a kordován, le volt beretvélva a haj. Rámás lakkeszima volt rajta pengő sarkantyúval és a kezében vékony bambusznád. Oly hengegve lépegetett, mint egy törpekakas. Néha ő is belenézett a kirakatok üvegébe és pödört csepűszínű bajszkáján, amely csak a bekunkorított végén volt fekete a pedrözsirtől.

A hadnagy ur kedvetlenül nézett rá. Szánalom és utálat fogta el egyszerre. Szeretett volna egyszerűen keresztül lépni rajta, mint valami hernyón, ami véletlenül pottyant le a fáról az ember lába elé. De a legényke sarkantyúja épúgy pengett, mint az övé és a két sarkantyupengés összeharmonizált az utca idegen zajában. A hadnagy ur nem birt elszakadni tőle és undorral gondolta magában:

— Minek él az ilyen nyomorult féreg a világon?

De a legényke minderről nem vett tudomást. Sőt nem vett tudomást az egész nagyvárosról sem, amely körülötte nyüzsgött, hanem valami nótát kezdett hegyesen füttyüreszni. Ám be se fejezhette a nótáját az egyik kapualjból maszatos cselédleány ugrott ki és egyenest neki támadt.

— Te nyomorult! Te gazember! Hát mégis elem kerültél!

A legényke ijedten hebegte:

— Ne bolondozz, Maros! Bizony Isten, hogy...

— Nekem ugyan hiába hazudol többet! Elég, hogy egyszer megszedítettél! Te gazember! Te bitang lator!

Már akkor nagy sokaság fogta őket körül. A hadnagy ur is foglyul esett. Végig kellett néznie az egész szerelmi drámát. A cselédleány valami üveget kapott elő a köténye mögül és a kis nőcsabító rémülten próbálta lefegyverezni. A hadnagy ur most beleavatkozott. Ragyogóan, fölényesen mint a mesék félistén-hőse. Űde, elbájoló hangon mondta:

— Nézze, kedvesem, ne izéljen, mert az ilyen izé...

De a cselédleány rikácsolva rárivallt:

— Semmi köze hozzá az urnak! Maga papagály!... Ez a gazember elszédített, elcsábított, én szerettem őtet... de most csuffá teszem! Most csuffá teszem azt a csábító pófáját.

Kiragadta magát és az üveget a legény felé lödítette. Sisteregve lottyant ki belőle a vitriol — egyenest a hadnagy ur mentéjére.

Megjelent a rendőr, bekisérte a cselédleányt és csábítóját. A hadnagy ur pedig megdöbbenve nézett a mentéjére. A gyönyörű égszínkék posztón tenyérnyi égett sebek sötétlettek. Kétségbeesetten próbálta a zsebkendőjével letörölgetni onnan és a közelében egy fiatal nevelőnő gunyosan nevetett a hiábavaló igyekezeten.

A fekete kapu

(Folytatás a 3-ik oldalról.)

kémény, a téglát, a téglát, a téglát rádöntötte a harmatos arcára a kecskelábu ördög.

Meszes Péter álmodozott az ő testvéreiről s előtte volt az őese levágott feje. A huga szétütött szöke feje, a szívet többször befutotta a melegség, andalodott, hárman lennének, kábultan döntögette a nyakára a zsákokat, morgott a malom, a fehérkedő terem, morogtak a falak, morogtak az ablakok. Meszes Péter ki-jebb került az utcára, kódorgott hazafelé és kimorogtak hozzá az összerohanó malmok, morgott a föld, morgott rá az utca, suttogva uszott fölötte a levegő. Egy fly öreg munkássasszony mivel tud bibelődni, miután elveszik a gyerekeit, elveszik az eszét és élnie kell együtt lehet a gyerekeivel megcsudálhatja őket, megölelheti őket, éldegélhet velők, boldond sírámaival óvhatja is őket. A megöletésük után. Péter lehajította fejét az anyja fejéhez és kavargott benne az anyja gondolatai. Az Erzsi szépségéről, a Jánoska jószágáról, a gépek, a kémény fölágaskodásáról, a sujtó halálokról, lóbálta a fejét, mellbevágta a jajgatás.

— Vigyázzál, Péter. Vigyázzál! Meszes Péter fölorkant, enszelt suttogva szolt:

— Hallod, anyám, a malmokat! — hallod, anyám, morog a szörös ördög.

Vörös lett az arca, kidagadt a nyaka elfuló torkából kiszakadt a hangja.

— Miért kell nekem meghalnom, miért jár a sátán mindig körülöttnök, a bánya, a gyár körül? A Jánoskát elvitte, az Erzsit elvitte, most engem akar. — Most utánam jön. Égjen meg más is, fuljon meg más is, rohadjon el más is, miért csak a munkás?

Meszes Péter marcangolhatta az agyvelejét, nyujtogathatta ördögön panaszokra a rettegő szívet... el nem igazodott, miért, hogy verejtékes és alázatos életnek tályogos pusztulása a végük. Az áldozat sors. beleépítette keresztjét Meszes Péter testébe és kinyújtózott benne a halál. — Egyszer csak rászállt a cudar öröm, a vad öröm; tombolt a szívében. Kigyuladt a malom, ahol ő dolgozott és ő nem volt akkor benne. Az ablak alatt ütek, véres viláosságban sütkéreztek. Lángfolyók dülnek ki a malomból, lobogó piros kárpitok uszkáltak a falon, izzó csipke rajok keringöztek a levegőben. — Meszes Péter rákönykölt az ablakfára, nagy teste összerándult és vigyorgott az arca. A tűzorkán átkarolta a malmot, opálos felhők szakadtak fel az öléből, csillagos tarajok táncoltak az ormán, Meszes Péter vigyorgott, vörös ábrázata kiszélesedett, aztán csendesen megvonaglott, bárázdásan összeszűkült és eltört. Meszes Péter rugja a padlózatot.

— Megdöglünk, anyám!

HA MOST fizet elő a Magyar Hirlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítású, példátlanul értékes és gazdag tartalmu NAPTÁRUNKAT.

A Magyar Hirlap előfizetési ára:

Egész évre két dollár, fél évre egy dollár.

Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.

Marianne értett hozzá, hogyan kell vala-
magával hozza.

Igy van az udvarlással is. Ha valaki szép
asszonynak a kocsisa, mutassa is meg, hogy
ért a mulatáshoz, ne sajnálja a pénzt virá-
gokra, mulatságra, partipárra, cigányra, ha
kell, mint az egykori öbester, menjen el
Berlinbe, egy pár keztyűért, s ha nem adják
olcsón, kommandírozzon százazert katonát a
Spree partjára, ha kétsége van, hogy sze-
relmet siker kísér-e, kérdezzé meg kártyán,
az majd megmondja, van-e szerencséje ben-
ne és csapni való ember az, aki az igenlő fe-
leletet egy-két ezrest sajnál megfizetni és
így tovább, ahogy azt a dolgok természeté-
magával hozza.

höznek, amelyeket nem lehet négy szobás
lakásban fogadni, a nagy lakás szaporított
személyzetrel, massal, komornával jár, az
előkelő háztartás kocsit, lovat, nyaralót és
túrót hoz és így nő, nő, a gyémánt fülbe-
valóiból keletkezett lavina és végül elsodrás
sal fenyegeti a szerencsétlen családát, aki,
ha bele nem puszti, máskor csakugyan 6-
vakodni fog, hogy örömet szerezzen az assz-
szonynak.

— 97 —

ismét elérte Balázst, sőt most, miután a
sárgák fogata is ovatosabban került a szer-
pentin éles hajlásához s a belső oldalt csip-
hette el, szánja elhagyta a két feketét, a
melyek maguk is megzavarodtak a várat-
lan fordulattól és vágatva kezdtek most
iparkodni, hogy elérje az előttük rohanó
szánt.

— Mi lesz velünk Balázs, — kérdezte az
asszony rosszkedvűen?

A fiatal ember nem vesztette el a hideg-
vérét, megfogta a gyeplőt és egy rántással
ügetésre kényszerítette a lovakat. A mikor
a feketék megtalálták az elvesztett egyen-
súlyt, a kocsis csettintett nyelvvel és újra
teljes sebességgel hagyta őket menni.

Szézületes verseny kezdődött most, a
másik két fogat már le volt tárgyalva: Ál-
most még a hóból hámozták ki, Náci pedig
két fordulóval hátrált, biztatta bikacsöké-
vel lovait, amelyek, mintha már csak egy
helyben ügettek volna s kétségbeesetten fi-
cánkodtak az ütések ólmos súlya alatt. De
a fönmaradt két szánkó végkimerülésig, s
dacos elszántsággal küzdött egymással.

A sárgák jártak elől, a feketék kinyult
testtel, nagyokat bólingatva, iparkodtak is
utánuk, de az elvesztett területet nehezen
tudták helyrehozni. A szép asszony maga

— 100 —

Klárka pár lépéssel odább feküdt sápad-
tan, arcán a megrágyott könnyekkel, ajkai-
Balázs fölkapta, mint egy gyermeket és
karján vitte le a fürdőig.

Izidorból csak a két gyorsan kalimpáló
csizmája látszott ki, egyébként a derek
embert a jókaro hó egészen befőlte. —
Amikor a furcsa nevű ifjú újra megpillan-
totta a napvilágot, megtörülte az arcát és
mint róla utólag kitalálták, a hó alatti ta-
pasztalatait összefogalva, így szólott:

— Győztünk, — illegette a szép asszony.
Bogdany nem választott semmit, odaadta
a gyeplőt a kalyibában várakozó lovász-
nak és gyalogszerrel rohant vissza az utolsó
fordulóig.

Balázs csak akkor vette észre a szeren-
csét, amikor a célhoz érkezett és
visszatekintett, mennyire maradtak el ellen-
felei. Elsápadva látta, hogy mi történt, ta-
lan emberélet is esett.

— 104 —

is előrehajolt testével, mintegy segíteni a-
karta a mének járását s aggódva kémlelte
a mindegyre közeledő célt.

— Vajjon beérjük-e őket, — kérdezte
szivszorongva.

— Csak föl ne vágjanak, — dörmögte
Balázs, acélkemény karokkal fogta össze a
szárakat, amelyeket a fáradó lovak már el-
eresztettek.

A hó szilaj felhőkben porzott, a szélnek
a hangja egyre hangosabb lett, mint a vég-
letekig megfeszített huré. Klárka fölébredt
a reménytelenségadta elfásultságából és ki-
váncsian nézett hátra, a feketék ziháló lé-
lekzete, a szánkóvas éles sívítása egyre kö-
zelebb hallatszott. Izidor egyre izgatottabb
lett s folyton nógatta a lovakat, ostorral,
nyelvvel, kelletténél jobban, aminek az lett
a következménye, hogy az amugy is gyen-
gőbb rudas egyszerre föl vágott.

Most vége!

Következő pillanatban a feketék eltorzult
és kidülledt szemekkel megjelentek az elől-
járó fogat mellett, s a második percben már
elibük is tolakodott.

— Adta beste, — káromkodott Izidor.

A fekete fogat egy hosszal járt a sárgák
előtt.

— Adieu — kacagott föl kéjesen Marian-

— 101 —

Az Izidor fogata nagyokat szöve rohanat most azzal, hogy mi lesz?

lábai alighogy a földet érték. Ki törődnek kapott volna, nagy lebegett, a sárgák karsn a pusztulásba. A számkó, mintha számyra ez az orvult rohanás a végteleenségbe, talán Kláríka nem szolt semmit, oly jól esett becsve kezdtek vágatni a fordulót felé.

Izidorban feltámadt a düh, boldogabb vé asszonyt meghódított.

nyilván már a poranykóiban minden elvált mely már Arpáddal együtt agarszolt, és bann. Nagy szegyen ez olyan családta, a annét, aki eddig minden férfivel el tudott verte a sárgákat és ráadásul elvite Mari- az asszonyoknál is. Elhittette a Kormost, le- rászaton, a kárvában, a hajfásban, és meg- lébe kerül a büszke Balsaiak-nak: az aga- a Bogdany, ahol csak találkoznak vele, fo- Izidor kezdte érteni a dolgot, tényleg, ez hozza hűdökölva a srástól.

vagyok. Szegyelejek magatokat, — tette

— 103 —

— 102 —

ne és forró tekintete Balázsra esett.

Izidor önkénytelenül Kláriákra Pillantott.

A kis lány elfehéredett arecal, mintegy csodálkozva nézett Marianne után, s a következő pillanatban keserves, hangos sirásra fakadt. Zokogása erősebb volt a szél sivitásánál, s a fagyos hó pattogásánál, a rovak aptáinak dübörgésénél.

Izidor, bár nem volt gyengéd lélek, megijedt.

— Bajod van, Kláríka? — kérdezte gyors hajtástól elálló lélekzettel. — Megállítsam a lovakat?

A leány egy ideig nem felelt.

— Rosszul vagy? — kérdi ismét a fiatal ember. — Beszélj hát, — tette hozzá türelmetlenül.

Kláríka még egy percig hallgatott, aztán kitört belőle a keserűség:

— Hogy-mi bajom van, — szólott fuldokolva. — Hát nem látod, mit tesz veletek Balázs.

Izidor tétován nézett rá.

— Azt tesz veletek, amit akar, — folytatá Kláríka, — megaláz, legyőz, ahol összeakadtok vele. Mindegyikötöknél erősebb és mindenkit lever. És ti, Balsaiak, hagyjátok magatokat, mert gyöngék és gyávák is

ellenszámolatlanul rohogtak el Izidor, fajt- a síkon a feketék megrint lábra kaptak és szett, hogy már el is mentek mellettük, és fordulónál melléjük érték, amikor nagy t- ellentétek, s kéjosen fölkaagott, amikor a go szemmel nézett hátra, közelédnek-e az gubbasztott a premek tömegében és csillo- Marianne mint egy szép nagy macska, került, míg ki tudtak ásmi.

horakásba, hogy két tónak fél órába bele a számból s annyira befutódott egy nagy Almos olyat repült, hogy fejfel bukott ki dasban nagy ivet ittak le, sőt a könyvemű társai mindig el is érték, de a gyors parko- tott, a fordulónál lassította az iramot s itt Amíg tehát a síma uton lehálában vágta- hirt iv márt könnyen oldalt repülhet. — fordulónál kell, hogy a szán a ki nem egyen tott jó nem botlik s hogy vityázni csak a san megy, mint fölfelé, hogy a szárral haj- ta, hogy lejtőnek le a jó le épen olyan bizo- duklókban is nem egyszer vett részt: tud- feketét. Kétféle kocsis volt s az ilyen pro- volt és szédítő sebességgel hajította le a két ki a szép asszony oldala mellett. Most is ott gyazzon a bőrt, annál dacosabban tartott s ahányszor valaki figyelmeztette, hogy vi- Balázs a nyakas emberek közé tartozott, ta a hegyoldalról leszárnakant.

— 98 —

— 99 —

kos sárgái mellett. Ilyenkor a szép asszony tekintete egy pillanatra összeért a Balázséval, akinek a szeme villant egyet s azután tekintete ismét a lovakra szegeződött. A hó sűrűn, éles szilánkokban repült areukba, a szél füttyült körülöttük, nem szoltak egy szót sem, de ez a néma beszé többet mondott ezer és ezer beszédnél.

Kláríka, aki Izidor oldalán meg-megköze- litette Balázsék szánját, szintén hallgatva ült helyén, de az ő némasága mást jelentett.

Amint a fordulónál elérték Mariannét, s a leány meghallotta az asszony sikolyba fuló kacagását, a lélekzete elállott és leszorította szempilláit, hogy ne lásson semmit. Izidor a lovaival volt elfoglalva, amelyek sehogysem akartak ügetve menni, hanem a versenytől felizgatva s a fölesapó hótól, untalan fölvtak és vágatva vitték a könnyű alkotmányt, így hát nem ért rá anokahugával foglalkozni. Már jó darab ideig így mentek, amikor Izidor helyénvalónak találta, hogy a hölgye iránt érdeklődjön és megdöbbenve vette észre, hogy Kláríka sir.

— Mi bajod van? — kérdezte, lassítva a lovak vad futását. — Félsz talán?

A leány nem felelt, hanem intett, hogy csak menjenek tovább.

Izidor a lovak közé vágott s a fordulónál

Kirándulás

EGYSZER négy hetet töltöttem egy alföldi városban. Csunya kis város volt, sok porral, kevés fával, sertéshizláló telepekkel, és sok kutyával.

Alig érkeztem meg, és alig nyújtóztam végig a hűvös bórdiványon, (mely nyáron kitűnő találmány), beállít hozzám egy iskolatársam, városi képviselő, tanár és a Szabad Nép és Vidéke szerkesztője és melegen üdvözl.

— Hála isten, hogy megjöttél! — mondta és nem szűnt meg a kezemet szorongatni.

— Miért örülsz neki annyira? — Mert akkor én elmehetek fürdőre.

— Micsoda hivatalodat vegyem át: a városi képviselőséget, a tanárságot vagy a szerkesztést?

— A szerkesztést, barátom, a szerkesztést.

— Azt nem tehetem.

— Miért?

— Pihenni jöttem ide, nem pedig verekezni. Csendes természetű ember vagyok, különben pedig nem is értek a dologhoz.

— Jegyezd meg, hogy mi a lapotársunkkal nem verekszünk, sőt igen jó viszonyban vagyunk.

— Nem is veszekedtetek soha?

— De jó darabig. Hanem én egyszer öt a disznótorból a hátamon vittem haza és azóta jó barátok vagyunk. Mert ha haza nem viszem, akkor megfagyott volna.

— Ugy ám, de én nem vittem öt haza a disznótorból és a barátság én rám nem terjed ki.

— Dehogyan nem. Külömben is elutazásom előtt megismertettek velem és a legjobb barátok lesztek.

— Nem tehetem. Lustálkodni akarok.

— Ugyan, az Isten áldjon meg. Öt nap alatt úgy megunod magad itt köztünk, hogy örülsz annak a kis dolognak, amelylyel az újságcsinálás jár. Mondom. Kis dolog az egész, mert ellátlak négy hétre való kézirattal. Itt van az országos selyemtenyészti intézet évi jelentése, Ezt négy részre osztottam, lesz négy számba vezéreked.

— Ne adjuk inkább tárcának, — kérdem.

— Nem lehet. Tárcá van már. Egy végtelen hosszú novella. — Már két generáció kihalt a kezdeté óta és eltart még az őszig. Az már ott van a nyomdavezetőnél az egész. Ezzel semmi dolgod nem lesz. A városi közgyűlés referációját megírja Peták, (az egy ügyes fiú, de saját nevét kivéve, mindent két t-vel ír s az a rögeszméje, hogy a kutyát eutyának kell írni, mert canisból származik); a helyi híreket beszállítja Bleyer.

— Hát ennek mi a hibája?

— Hibája nincsen, de van egy szódavizgyára; ezt minduntalan beleszusztatja az újságba és reklámiót csinál neki. No, készen vagyunk. Elfogadod, ugy-e öregem?

— Isten neki, legalább szórazokom egy kicsit.

(Azt a pontot, hogy nem értek hozzá, nem is tárgyaltuk.)

— Most pedig fogadd először is a selyemtenyészti cikket; azután — ez nagyon fontos — itt van az előfizetők névsora.

— Mit csináljak vele? — csak nem akarod, hogy magam hordjam ki a lapot?

— Nem, de ezekkel az emberekkel jól kell bánni. Soha ne írjal róluk rosszat, kivéve, ha valamelyik kitéri a nyakát, vagy kigyulad a háza. Még egyet. — Kedden jön Stádler, a hirdetések bérleje és hoz száz forintot. — Légy vele udvarias. Ezen a napon meg fog jelenni Kelemen is, akinek tizenöt forinttal tartozom: Tégy vele, amit akarsz.

— Ki is fizethetem? — Ezt az egyet ne. Köszönöm, cimborám, pá. Isten veled, majd együtt vaesorálunk, holnap pedig utazom.

Ezzel elröbögött. Még a vaesolánál sem láttam. Az iskolában is mindig én csináltam meg a feladatait, tudta, hogy az újságját is meg fogom csinálni.

Másnap megjelentek nálam a Peták, Bleyer és a nyomdavezető bemutatni magukat. Egy kis beszédet intéztem hozzájuk a sajtószabadságról és az általános szavazati jogról. Nagyon tetszett nekik és Peták kijelentette a sörházban, hogy ilyen ember kelle-ne nekik, akkor másképp nézne ki a város. Megegyeztek abban,

hogy én hivatásom magaslatán állok.

Kedden nagy patáliára érkeztem be a nyomdába. Egy ur kritizálta a berendezést, kijelentette a többek közt azt is, hogy a papirosunk komisz, a betűk pedig kopottak és az egész munka gorbomba.

Embereim szóltanul hallgatták, én azonban dühbe jöttem és azonnal kiszóltam:

— Egy ember, aki ép olyan komisz mint a papirosunk, épp olyan kopott, mint a betűnk s épp olyan gorbomba mint az egész munkánk: fogja be a száját.

A lármás ur elkéült, aztán elzöldült, végül elsárgult és legvégül így szólt:

— Egyébb mondani valója nincs az urnak?

— Hát ez nem volt elég?

— Elég volt.

— Ugy kérem becses távozását. — Távozom, de nem lesz oly becses, mint ön gondolja.

Ezzel fejébe nyomta a kalapját és távozott. A nyomdavezető kétségbeesetten rohant hozzám s így szólt:

— Uram, tudja, hogy kivel gorombáskodott?

— Akárki, az nálam nem hátrózik. Idegenekkel ép oly szívesen gorombáskodom, mint ismerősökkel.

IRTA: SIPULUSZ.

— De kérem, ez nem volt se ismerős, se idegen, ez Stádler volt.

— Mi az ördög? A száz forintos Stádler.

— Az. Az ur most száz forintot kigorombáskodott az ablakon.

Lelkiismeret-furdalást éreztem. Elhatároztam, hogy ezentúl én mindenkivel roppant nyájas leszek. Be is állítottam nemsokára egy ur, a kivel különben a legjobb akarat mellett sem gorombáskodhattam volna, mert maga volt a megtestesült nyájaság és alázat. Miután egy esemő bököt mondott rám, egyszerre csak megszólalt:

— Egy kérésem volna, ha nem terhelném.

— Oh, kérem.

(A nyomdavezető már egy negyedórát teget és titkos jeleket ad a vendég háta mögött. Mit akar már megint ez az ember.)

— Méltóztatik talán tudni a nevemet? — folytatá az alázatos vendég.

— A nevét? — valóban a nyelvenem van, de képtelen vagyok kimondani.

— Kelemen.

— Kelemen? Szép. Sok embert ismerek, de Kelemen nevét még egyet sem. Nagyon örvendek.

(A nyomdavezető tizenötöt mutat az ujjain.)

— Nem jut eszébe a nevemről semmi?

— Valami rimet tetszik gondolni?

— Nem, hanem valami összeget.

Villámként cikázott át az eszemben az a tizenöt forintos Kelemen. Jámbor képet vágtam.

— Nagyon sajnálom, — mondtam pokoli nyájasággal, — de sejtelmem sincs róla, hogy hová tetszik előzni.

— A tizenöt forintra, melylyel a szerkesztő ur tartozik.

— Ne mondja?

— Uraságod nincs róla értesülve?

— Nem vagyok.

— Tehát nem is fizet.

— Nem.

— Az utolsó szava?

— Nem utolsó szavam.

— Tehát mégis fizet.

— Nem.

— De most már ez az utolsó szava?

(Intett, hogy igen. A nyomdavezető kidobást markirozott a háttérben. Én tehát mikor már az utolsó szavam kimondtam, Kelemen urat szó nélkül torkon ragadtam és az utcára löktem.)

A nyomdavezető gratulált, de kijelentette, hogy azon kellett volna kezdeni.

Másnap két beesületsértésért akasztották a nyakamba, az egyet az adós, egyet a hitelező.

Én pedig a szerkesztésemből megjelenő Szabad Nép és Vidéke első számában kijelentettem, hogy a szerkesztéstől visszaleptem, mielőtt beléptem volna.

A selyembogarászat, és a végtelen novella, Peták ur dupla t-í és Bleyer ur szódaviz-reklámjai négy hétig pompásan megtöltték a lapot.

Overworking

(Folytatás a 2. oldalról.)
itt kint ilyen időben?

De én ezt a macskát a Részvénytársaságnak néztem és esodálatos zöld fényre meredve, így ordítottam, vagy csak álmodtam, hogy ordítózom:

— Te, Részvénytársaság, te endar Részvénytársaság, te, gyalázatos Részvénytársaság, kiszípolozod a esontjaimból a velőt, és most eljöttél, hogy lásd a művedet?! Merően nézel rám, ijesztően zöld szemekkel, mert nem akarod, hogy elaludjam, még most sem akarod engedni, hogy elaludjam? Hát döggölj meg, mert én azért is elalszom, mert egy perenyi alvásért oda adom még az életemet is. Nem bánok semmit, nem törődöm semivel se.

Ütközzünk össze a pokollal, azt sem bánom, én szívesen megyek a halálba és viszem a többieket is, a hideg, jeges, fekete vízbe, a nedves sirba, a zuhogó, fekete hullámokba és döggölj meg meredbe mert én magammal, meg a többiekkel együtt elpusztítom a hajót és aztán hőröghetsz, hogy milyen kár a pénzédért! döggölj meg meredben, rám hiába meresztgeted undok zöld szemedet, én nem törődöm veled és nem törődöm a halállal, nevetlek téged is és nevetem a halált, nekem mindegy, ha az arcomba ugorasz is, mert én aludni akarok, aludni akarok.

Ebben a pillanatban valami rémes túlkölést, esengetést, bugást hallottam, mindenféle fényességek, fénypontok, fénycsávok

jelentek meg szemem előtt, és úgy látszik erre már fölbredtem. Mert a vad kiabálás magamhoz térített, egy pillanatig azt hittem, hogy megőrülök. — Azután teljesen az eszemnél voltam és tisztán hallottam egy vad, durva hangnak az ordítóását:

— Gazemberek, piszkos disznók, mit csináltok, alusztok?!

Egy roppant nagy hajó haladt el mellettünk, mondhatnám, egy hajszálnyi távolságban, mert az összeütközéstől és a mi hajónk szétroncsolásától igazán csak egy hajszál választott el bennünket.

Hiába adott mindenféle jelt, hiába adott fényt és harangozott: én nem láttam, csak mentem előre, nyilegyenesen neki a halálnak.

Pedig ott álltam a helyemen. Ott álltam feketén, mint a Bolygó Hollandi, akinek hajója némán vonult a nagy végtelenségbe. — Ott álltam, teljesen elesigázott testtel, lélekkel, haszontalanul.

HA VALAMELYIK

földijének, rokonának nem tudja a címét, kerestesse a **MAGYAR HIRLAP** útján, bizonyosan meg fogja találni, mert lapunkat úgy az Egyesült Államok mint Kanada minden részében sok ezer honfitársunk olvassa.

AZ IDŐGÉP

IRTA: H. G. WELLS.

— Így utaztam időnkint meg-megállva, ezredéveken keresztül. Folyton előre hajtott a föld sorsának titka, s elbűvölve láttam, amint a nap egyre nagyobbodik. Végre, több mint harmincmillió esztendőnyire korunktól, a nap rengeteg vörös tüzi boltozata a homályoságnak csaknem tizedrészét elborította. Ekkor még egyszer megálltam, mert a rákok mázskáló csoportja eltűnt s a vörös part, kivéve élénkzöld zuzmós növényzetét, élettelennek látszott. Most már itt-ott fehér foltok is voltak rajta. Csipős hideg csapott meg. Ritkás fehér pelyhek kóvályogtak hébe-korba lefelé. Északkeleten hőmező csillogott a komor ég csillagai alatt. A tenger végén jégafrangokat láttam, távolabb nagy jégtömbök uszáltak. De a sóstenger legnagyobb része, az örök alkonyatban vérvörösén, nem volt még befagyva.

— Körülnéztem, maradt-e valami nyoma az állati életnek. — Valami határozatlan félelem azokban arra kényszerített, hogy a gép nyergében maradjak. Nem láttam mozogni semmit, sem a földön, sem a levegőben, sem a tengeren. Csupán a sziklák zöld iszapja tanuskodott arról, hogy az élet még nem veszett ki. — A tengerben keskeny zátonyt vettem észre, s a víz távolabbra azorult a parttól. Mintha valami fekete tárgy lebbent volna fel erre a zátonyra, de amint jobban odanéztem, nem mozgott itt már semmi, s így belenyugodtam abba, hogy csalódtam, s a fekete tárgy szikla volt. A csillagok fényesen ragyogtak a magasban, fényük alig-alig rezgett. Egyszerre észrevettem, hogy a nap köralakja nyugaton megváltozott. A félkörben homoru bemélyedés látszott, amely egyre nagyobbodott. Egy pillanattal elképedve bámultam erre a feketeségre, amely egyre jobban elborította a napot, de csakhamar kitaláltam, hogy napfogyatkozás van kezdődőben. Vagy a hold, vagy a Mercur bolygó haladt át a föld és a nap korongja közt. Természetesen, először a holdra gondoltam, de sokkal valószínűbb, hogy valamely belső bolygó vonult el nagyon közel a földhöz.

— A sötétség rohamosan nőtt; keletről megújuló rohamokban hideg, csipős szél kezdett fújni s egyre sürűbben hullottak a hópelyhek. A tenger tükre zugva tornyosodott. Eltekintve az élettelen hangoktól, néma volt a világ. Néma! Bajos volna lefesteni ezt a némaságot. Mindenféle emberi zaj, a nyájak bégetése, a madarak esiesergése, a rovarok zummogása, az a lármá, amely a mai életnek háttere, — mindez megszűnt. Amint a sötétség növekedett, egyre több hópelyh hullott a magasból. Táncolva a szemem előtt: s a levegő egyre fagyosabb lett. Végül gyors egymásutánban beleveszték a feketeségbe a távoliombok csucsai. A szellő süvöltő szellé erősödött. A napfogyatkozás fekete központi árnyéka rohanva közeledett felém. A következő pillanatban a sápadt csil-

lagfényen kívül árnyatlan feketeség borult a világra. Az égbolt teljesen elsötétült.

— Borzalommal szakadt rám ez az iszonyú feketeség. A hideg belevágott esontjaimba s csak kínosan tudtam lélekzen. Didegtem és halálös félelem fogott el. Majd vörös könyökhöz hasonlóan megjelent az égen a nap. Leugrottam a gépről, hogy fölmelegedjem. Szédültem és képtelennek éreztem magam arra, hogy visszautazzam. Amint ott álltam betegen és megzavarodva, láttam, hogy a zátonyon mozog valami a tenger vörös vize felé. — S most nem volt benne kétség, hogy jól láttam: Valami kerek lény volt, körülbelül akkora, — mint egy rugólapda talán kissé vastkosabb volt és tapogató szervek nyultak ki belőle. Feketeségében éles ellentéte volt a vörös hullámzó víznek s göresösen ugárdózkodott ide-oda. Éreztem, hogy ájulás kerülget. De az a gondolat, hogy teljes elhagyatottságban vagyok ott abban a távoli rémítő félhomályban, erőt adott tagjaimnak, s felkapaszkodtam újra a gép nyergébe!

XIV.

Az időjáró visszatérése.

— Visszatértem. Bizonyos az, hogy jó ideig eszméletlenül ültem a gépen. A nappal és az éjszaka villanó váltakozása újra megkezdődött, a nap újra aranyos fényvel világított s az égbolt újra kéken ragyogott a fejem fölött. A táj hullámos körvonalakban váltakozott körültem. A mutatók visszafelé mozgottak a gépen. Végre sötétlő házakat láttam újra, a hanyatló emberiség nyomait. Ezek is megváltoztak, eltűntek, másoknak a milliós mutató a zérushoz ért, adva helyet. Nemsokára, mikor lassítottam a gép gyorsaságát. Kezdtém ráismerni esinos, barátságos kisépületeinkre, az ezres mutató kezdőpontjára forgott vissza s az éj és nap változása egyre lassult. Majd feltűntek körülöttem a laboratórium vén falai s ezután óvatosan, szelíden elkezdtem megállítani a gépezetet.

— Eközben furesa dolgot láttam, ami eleinte nagyon meglepett. Azt hiszem, említettem, hogy mikor utra keltem s még nem nagyon sebesen haladtam. Watchettné asszony keresztülment a szobán s oly gyorsan pörgött, amint gépemről néztem, mint a rakéta. Mikor visszatértem, újra áthaladtam azon a perein, a melyben Watchettné végigment a laboratóriumon. Csak hogy most úgy tetszett, hogy akkori mozgásának éppen az ellenkezőjét végzi. A laboratórium alsó végén lévő ajtó megnyílt s Watchettné nyugodtan végighaladt a laboratóriumon, hátrafelé lépkeve s azután eltűnt a mögött az ajtó mögött, amelyen indulásomkor belépni láttam.

— Majd megállítottam a gépet s ott láttam magam körül újra a régi, meghitt laboratóriumot, eszközeimet, szerszámaimat,

mindent, úgy éppen, ahogy hagytam. Izgatottan leszálltam a gépről s leültem egy padra. Néhány percig reszketett egész testem; de lassan nyugodtabb lettem. Körülöttem volt újra régi jó műhelyem, úgy éppen, ahogy elváltam tőle. Mintha elaludtam volna benne s ami történt, pusztán álom lett volna.

— De egy kis különbség mégis volt. A gép a laboratórium délkeleti szögletéből indult el s most az északnyugati sarokban pihent, szemben azzal a fallal, a mely mellett ti is láttátok. Ugyanily távolságra volt az a kis tiszta, ahol megállítottam, a fehér szfinx talapatától, amelybe a morlockok gépet behurcolták.

— Egy ideig teljesen megszűnt működni az agyvelőm. De csakhamar felálltam s neki indultam úgy, amint voltam, piszkosan, rongyosan a folyosónak, bicseve, mert sarkom egyre sajgott. Az ajtó mellett láttam az asztalon egy Pal Mall Gazette-t. Ránéztem: máról volt keltező. A kronométere pillantottam: csaknem nyolc óra volt rajta. Hallottam hangoikat s a tényérok esörömpölését.

Határozatlanul álltam az ajtó előtt, — mert iszonyú gyöngének és betegnek éreztem magam. De egyszerre egészséges, jó ételzág csapódott az orromba s erre benyitottam az ajtón. A többi tudjátok. Mosakodtam, ebédeltem s most mesélek nektek.

XV.

Az elbeszélés után.

— Tudom, — szolt kis szűnet mulva, — hogy mindazt, amit beszéltem, teljességgel nem hiszitek el; de én csak azt az egyet nem tudom elhinni, hogy ma éjjel itt vagyok ebben a régi, meghitt szobában, barátaim között s mesélem ezeket a furesa élményeket.

— Az orvosra pillantott.

— Valóban nem kívánhatom tőletek, hogy elhigyjétek, amit beszéltem. Tartásotok hazugságnak, vagy jövendölésnek. Gondoljátok azt, hogy addig elmélkedtem az emberi faj során, míg végre kiszeltem ezt a költeményt. Tekintsetek erősködésemet igazsága mellett pusztára művészi eszköznek, melylyel érdekességét akarom növelni. De ha mesének is tartjátok, mit szoltok hozzá? Fölvette pipáját s régi szokása szerint idegesen odaütögte a kandalló rácáshoz. Egy pillanattal néma esend volt. Majd megkezdődött a székek nyikorgása s a cipők ide-oda esozogtak a szőnyegen. Elfordítottam szememet az időjáró arcáról s körülnéztem a hallgatókon. Sötétben ültek, itt-ott uszált csak közöttük egy-egy színes folt. Az orvos elmélyedt gazdánk szemléletébe. A kiadó rámeresztette szemét hatodik szivarjának a végére. Az újságíró óráját tapogatta. A többiek, amennyire emlékszem, mozdulatlanul ültek.

A kiadó felállt s nagyot sóhajtott.

— Kár, hogy nem írsz elbeszéléseket, — szolt, az időjáró vállára téve kezét.

— Talán nem hiszed el!

— Igen, igen...

— Azt vélem, nem igen hiszed. Az időjáró hozzánk fordult.

— Hol a gyufa? — kérdezte. Pipára-gyújtott s pofékelni kezdett. — Ha igazat akarok mondani... magam is alig hiszem... és mégis...

Rávetette szemét vizsgálódva a kis asztalkán heverő hervadt fehér virágokra, aztán előre hajolt s kezében tartott pipáján keresztül bokájának félig behégedt sebeire pillantott.

Az orvos felállt, a lámpához lépett s vizsgálni kezdte a virágokat.

— Furesa bibéje van — szolt. A psychologus előrehajolt, hogy jobban lásson s kinyújtotta kezét egy szál virágért.

— Háromnegyed egy van — szolt az újságíró. — Hogyan megyünk haza?

— Seregestül állnak a kocsik a sarkon, — szolt a psychologus.

— Furesa virág, — szolt az orvos; de őszintén szólva, fogalmam sincs, miféle fajta. Nekem adod?

Az időjáró határozatlanul gondolkodott. Majd hirtelen így szolt: — Nem adhatom oda.

— De komolyan, hol szerezted? — kérdezte az orvos.

Az időjáró végigsimította kezével a homlokát. Ugy beszélt, mint aki csak nagy ügygyel-bajjal tudja együtt tartani gondolatait.

Körülnézett a szobában. — Ördög vigyen, ha tudom, mi történt velem. Ez a szoba, ti mindannyian s az egész nap története tulságosan sok az emlékeztetnek. Csináltam csakugyan valamikor időgépet vagy időgépmintát? Vagy álom csak az egész? Azt mondják, hogy az élet álom... Órultság. De ha álom, hogy támad?... Meg kell nézmem a gépet. Ha ugyan van gép!

Fölkapta gyorsan a lámpát s kezében a vörös fényvel, kisietett az ajtón a folyosóra. Követük valamennyien. S a libegő lámpafényben ott láttuk a gépet oldalvást, elég épen visszatszó keveréke lévén érenek, ébenfának, elefántosontnak és átlátszó, csillámos kvarenak. Kinyújtottam kezem s megérinttettem: szilárd volt. Elefántosontját zsiros, barna foltok szennyezték, alsó részeihez fű- és moszatesomók tapadtak hozzá s egyik érésine el volt göröülve.

Az időjáró letette a lámpát a padra s végigtapogatta a sérült sint.

— Valóság csakugyan, szolt. — Amit meséltem, igaz. Sajnálom, hogy idefárasztottalak benneteket a hidegbe.

Fölvette a lámpát és szóltalanul visszamentünk valamennyien a dohányzóba.

Az időjáró kikisért az elősarokba s föladata a kabátot a kiadóra. Az orvos szemé közé nézett s azután kissé határozatlanul kijelentette, hogy a tulságos munka megártott neki. Az időjáró szivből fölkacagott erre a megjegyzésre. Most is látom, amint a nyitott ajtóban állva jó éjszákát kívánt nekünk.

(Folytatjuk.)